

8.ÜNİTE: DİN FELSEFESİ

[Dinin Tanımı](#) | [Teoloji - Din Felsefesi](#) | [Dinin Felsefi Temellendirilmesi](#) | [Temel Sorunları](#) | [Tanrı'nın Varlığına İlişkin Bazı Yaklaşımlar](#) | [Tanrının Varlığını Kabul Edenler](#) | [Tanrı'nın Varlığını Reddedenler](#) | [Bilinemezlik](#)

DİN FELSEFESİ

Din, bireysel ve toplumsal yanı bulunan, düşünce ve uygulama açısından sistemleşmiş olan, insanlara bir yaşam biçimi sunan, onları belli bir dünya görüşü etrafında toplayan kurumdur. Hayatın her yanı ile ilgilenen din ile felsefe, konu ve problemleri itibarıyla yan yanadır; ama alanları ayrıdır. Din felsefesi, dinin temel iddiaları hakkında rasyonel, kapsamlı ve tutarlı bir şekilde düşündürmektedir. Dinin doğası, özü, değeri hakkında fikir yürütmektir; dini, düşünme konusu yapmaktır.

1. Teoloji İle Din Felsefesinin Farkı

- Teoloji (İlahiyat), dini konu edinir; amacı dini temellendirmek ve açıklamak, böylece inananların inançlarını güçlendirmektir.
- Teoloji, doğrudan doğruya inanca dayanır. Dini yargıları hiç bir şekilde sorgulamaz; bu yönüyle dogmatiktir. Oysa din felsefesi, özgür düşünmeyi, nesnel olmayı ve sorgulamayı temel alır.
- Teoloji belirli bir dini ve bu dine ait problemleri ele alır. Dolayısıyla Yahudi teolojisinden, Hıristiyan teolojisinden söz edilebilmektedir. Din felsefesi ise dini veya dinleri genel olarak ele almaktadır.

2. Dinin Felsefi Temellendirilmesi

- Din felsefesi, dine rasyonel olarak bakmak, aklın bütün olanaklarıyla dinin temel tezlerini gözden geçirmek, onları sorgulamak durumundadır. Bu ise, dinin temel ilke ve inançlarını akla dayanarak akıl ve mantıksal analiz yoluyla temellendirmek anlamına gelir.
- Din felsefesinin dine bakış açısı tutarlı olmalıdır. Tutarlılık ise, açıklamalarda çelişmelere düşülmemesi, uyumsuzlukların ve tutarsızlıkların ortadan kaldırılması anlamına gelir.
- Din felsefesi, dine mümkün olduğunca kapsamlı ve kuşatıcı bir bakışla yaklaşmalıdır. Örneğin, din felsefesiyle ilgilenen filozof, ruhun ölümsüzlüğü veya ahiretin varlığı problemini ele almışsa, bu konuyu bütün yönleriyle değerlendirmelidir.
- Din felsefesi rasyonel olmalıdır. Dinin lehinde ve aleyhinde bir anlayış içine girmemesi gerekir. Din felsefesi, genel olarak Tanrı var mıdır? Evren yaratılmış mıdır? Vahiy mümkün müdür? Ruh ölümsüz müdür? gibi sorular üzerinde durur.

3. Din Felsefesinin Temel Sorunları

a. Tanrı'nın Varlığı Sorunu

Din felsefesinin merkezinde, Tanrı'nın var oluşuyla ilgili kanıtlar bulunmaktadır. Çünkü dinin temellendirilebilmesi için Tanrı'nın varlığının kanıtlanması gerekmektedir.

Bu konuda:

Tanrı var mıdır?

Tanrı'nın varlığını gösteren kanıtlar nelerdir?

Tanrı'nın varlığının özü nedir?

soruları sorulur; bunların yanında ya da karşısında yer alan kanıtlar ele alınır, irdelenir.

b. Tanrı'nın Temel Niteliklerinin Tanımlanması Sorunu

Tanrı'nın evrene aşkın ya da içkin olduğuna ilişkin yaklaşımlar görülür. Tanrı'nın ebedi ve ezeli oluşu, her şeye gücünün yetmesi, yaratılmamış olması, her şeyi bilmesi gibi nitelikleri üzerinde durulur.

c. Vahyin İmkkanı Sorunu

Tanrı ile insan, iki ayrı kategoriden varlıktırlar. Buna göre:

Tanrı, emir ve buyruklarını nasıl iletmektedir?

İki farklı varlık olan Tanrı ile insan arasında iletişim nasıl gerçekleşmektedir?

İki farklı varlık olan Tanrı ile insan arasında iletişim nasıl gerçekleşmektedir? sorularında görüleceği gibi, sonlu bir varlık olan insanla, ezeli ve ebedi olan Tanrı arasındaki iletişimi sorgular.

d. Ruhun Ölümsüzlüğü Sorunu

Ölüm bir son mudur?

Ruh ölümsüz müdür?

Ölümden sonra yaşam var mı?

Beden yok olduğu zaman insan ruhu ortadan kalkar mı?

Bu sorulara ilişkin din felsefesi, ilgili görüşlerin kanıtlarını nasıl temellendirdiklerini irdelemektedir.

e. Evrenin Yaratılışı Sorunu

Evren yaratılmış mıdır, yoksa ezeli ve ebedi midir?

Tanrı ile evren arasında nasıl bir ilişki vardır?

Tanrı, evrenin kendisi midir, yoksa ondan ayrı mıdır?

soruları ortaya konur. Bu konudaki görüşler gözden geçirilir ve irdelenir.

→ [Bu konuda daha fazla bilgi için [bakabilirsiniz...](#)]

4. Tanrı'nın Varlığına İlişkin Bazı Yaklaşımlar

Tanrı'nın varlığına ilişkin üç farklı yaklaşımdan söz edilebilir:

- Birincisi, Tanrı'nın varlığını kabul edip kanıtlamaya çalışır.
- İkincisi, Tanrı'nın varlığını reddedip, bu iddialarını kanıtlamaya çalışır.
- Üçüncüsü, Tanrı'nın var olup olmadığının bilinemeyeceğini savunur.

a. Tanrının Varlığını Kabul Edenler

Tanrı'nın varlığını kabul eden görüşler üç grupta incelenebilir. Teizm, Deizm, Panteizm. Bunlar, Tanrı'nın özelliği ile ilgili görüşlerinde birbirlerinden ayrılırlar.

aa. Teizm

Tanrı'ya inanma anlamına gelir. Tanrı'ya inanmama anlamındaki ateizme karşıttır. Teizm, Tanrı'nın varlığını, O'nun evrenin yaratıcısı ve koruyucusu olduğunu kabul eder. Tanrı ezeli ve ebedidir. Evrende olup biten her şey onun iradesinin ürünüdür.

Teist düşünürler, Tanrı'nın varlığını akıl yoluyla temellendirmek için kanıtlar ileri sürmüşlerdir.

- *Ontolojik kanıt:* Burada Tanrı'nın var oluşu, Tanrı tanımından çıkar. Buna göre Tanrı kendisinden daha mükemmeli düşünilemeyen en yetkin varlıktır. Yetkin bir varlık, var olmadığına yetkin olamaz. Dolayısıyla Tanrı vardır.

- *Kozmolojik kanıt:* Hiç bir şey nedensiz olarak meydana gelmez. Var olan her şeye, mutlak olarak kendisinden önce gelen bir şey neden olmuştur. Bu neden sonuç zinciri sonsuza kadar gidemez; kendisi nedensel bir açıklama gerektirmeyen bir varlıkta sona erer.

Böylece nedensel bağıntıdan, evrenin temelindeki ilk nedene ulaşırız. Bu ilk neden Tanrı'dır.

- *Düzen ve Amaç Kanıtı:* Evrendeki her şeyde bir düzen görülmektedir. Hiç bir doğal nesne kendi kendisine düzen veremez. O halde evrene düzen veren, güç ve irade sahibi bir varlık olarak Tanrı'nın olması gerekmektedir. Gezegenlerin yörüngelerindeki hareketleri bir düzenin varlığına, bu da Tanrı'nın varlığına kanıt oluşturmaktadır.

➔ [Bu konuda daha fazla bilgi edinmek için: [Bakabilirsiniz](#)]

ab. Deizm

Deist düşünürler Tanrı'nın varlığını kabul ederler. Ancak Tanrı'nın evrene aşkın olduğunu, yani bir kez planlayıp yarattıktan sonra evrene müdahale etmediğini savunurlar. Onlar, varlığı akılla bilinebilen bir Tanrı anlayışına sahiptirler.

ac. Panteizm

Tanrı ile evreni bir kılan, her şeyi Tanrı olarak gören felsefi öğretilerdir. Bu öğretiye göre, doğal düzen Tanrı'nın bir görünüşüdür. Tanrı'yı evrenin kendisi ve süreçleri olarak tanımlar. Tanrı, evrenin her tarafına yayılan bir varlıktır. Evren ve Tanrı bir ve aynıdır. Her şey Tanrı'dır ve Tanrı her şeydir. Tanrı ile eseri özdeştir. Evrendeki tüm varlıklar gibi insan da Tanrı'nın bir parçasıdır.

Başlıca temsilcisi Spinoza'dır.

b. Tanrı'nın Varlığını Reddedenler

Tanrının varlığını reddeden görüşlere ateizm, kişilere de ateist denir. Ateizm, inançsızlığı ve tüm dinlere karşı olmayı ifade eder. 17.yüzyılda, La Mettrie, d'Holbach gibi filozoflar ateist düşünürlerdendir. Ateizm, Tanrı'nın var olmadığını gösteren kanıtlar bulmaya çalışır.

- *Kötülük kanıtı:* İçinde yaşadığımız dünya depremler, salgın hastalıklar, kuraklık gibi kötülüklerle dolu bir dünyadır. İnsanın bu kadar kötülüğün karşısında nasıl olup da mutlak iyi olarak belirtilen bir Tanrı'nın varlığına inanabileceği sorgulanır. Her şeye gücü yeten Tanrı bütün kötülüklerin ortaya çıkmasına engel olabilir. Mutlak ve her şeye gücü yeten bir Tanrı'nın var oluşuyla bu dünyadaki kötülüklerin bağdaştırılamayacağı varsayımından hareketle Tanrı'nın varlığı reddedilir. 17. yüzyılın ünlü Alman filozofu Leibniz ise bu anlayışı şöyle raddetmiştir:

Leinniz'e göre dünyada kötülüğün ve eksikliğin varlığı bir gerçektir. Ama bu öncede kurulmuş uyumun yaratıcısı olan Tanrının kötü bir dünya yaratmak istediğini de, var olmadığını da kanıtlamaz. Bu dünya mümkün dünyaların en iyisidir. Üstelik bu dünyada kötülüğün varlığı, iyiliğin de gerçesidir.

• **Ahlaki Gereğçeler Kanıtı:** Bu görüşteki düşünürler, ahlak söz konusu olduğunda, insanın Tanrı tarafından belirlenmiş bir özünün bulunmadığını, insanın özünü kendisinin belirlediğini savunmuşlardır. İnsan özgürlüğünün ancak Tanrı var olmadığı zaman söz konusu olabileceğini iddia etmişlerdir. Bu görüşü savunan filozoflar Sartre ve Nietzsche'dir.

c. Tanrı'nın Varlığının ya da Yokluğunun Bilinemeyeceğini Öne Sürenler

Tanrı'ya ilişkin bir bilgiye sahip olunamayacağını, Tanrı'nın var olduğunun ya da var olmadığını kanıtlanamayacağını ileri süren felsefi öğretiyeye agnostisizm (Bilinemezcilik) adı verilir. Agnostikler, Tanrı'nın var olduğunun ya da var olmadığını ilke olarak bilinemeyeceğini savunurlar. Onların ileri sürdükleri görüş, Tanrı'nın varlığı ya da yokluğu değil, bu konuda bizim bilgisizliğimizdir.

Sofistlerin görelî anlayışları Tanrı'yı da kapsamış, onlar Tanrı'nın varlığının ya da yokluğunun bilinemeyeceğini ileri sürmüşlerdir. Sofist olan Protagoras, "Tanrı'larla ilgili olarak, Onların ne var olduklarını ne de var olmadıklarını bilebilirim; çünkü bu konuda bilgi için konunun karanlıklılığı ve insan yaşamının kısalığı gibi birçok engel vardır." demiştir.

Agnostisizm sözcüğünü ilk kullanan, İngiliz düşünürü **Th. Huxley** (1825-1895)'dir. Ona göre bilgi ancak zihnimizin güvenle bilebileceği alanlarla - konularla sınırlıdır. Başka bir İngiliz düşünürü **H.Spencer** (1820 - 1903) de aynı görüştedir. Bu iki düşünürü göre zihnin (anlak) dışında kalan mutlak varlık, Tanrı, varlığın özü, varlığın temeli, anlamı gibi metafizik sorular bilinememez. Spencer ayrıca, bilim ile din arasındaki çatışmanın da buradan kaynaklandığını ileri sürer. Ona göre bilim ile din birbirlerinin bilinememez olan kavramlarına el atıp bunlar hakkında bilgi ortaya koyduğunu iddia eder. Oysa birbirlerinin sınırlarına saygı gösterip uzlaşmaları mümkündür.

 Okuma metni: 1- [Tanrı Yanılgısı ya da Dawkins'in Yanılgısı!](#) - Dr. Aliye Çınar

2- ['Yanılmışım Tanrı Varmış!' \(A. Flew\) _ Dr. Aliye ÇINAR](#)

3- Makale: [Ateizm ve Çıkmazları - Doç.Dr. Mehmet AYDIN](#)

 Ateizm ve Eleştirisi, Dr.Aydın Topaloğlu: [Okumak için tıklayınız...](#) |

[>>> İndirmek için...](#)
